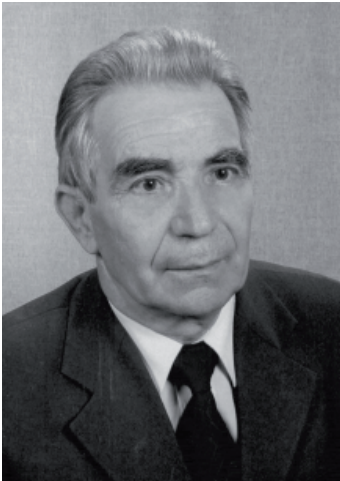

ШТРИХИ ДО ПОРТРЕТА НАУКОВЦЯ І ПЕДАГОГА І. М. СЕНЬКА З НАГОДИ ЙОГО 75-РІЧЧЯ

Свою книгу «Келечин – рідне село Августина Волошина» (2007) Іван Михайлович Сенько розпочинає спогадом про те, як ще дитиною почув і запам'ятав прекрасну мамину пісню-алегорію про закорінення людини у наймилішу місцинку на землі, де батьківська хата, де вперше зіп'явся на ноги:

*Ой, калино-калиночко, чого в лузі стоїш?
Ци сонечко виглядаєш, ци ся вітру боїш? –*

і на це запитання тут же – глибокодумна відповідь калини:

*Не сонечко виглядаю, вітру ся не бою,
Де ня мамка породила, там собі постою.*

Із щирою вдячністю Іван Михайлович згадує, що засобами народної педагогіки батьки – Михайло Федорович та Марія Василівна – прищеплювали своїм дітям любов до рідного народу, до рідного краю, формували у них морально-духовні цінності, естетичну культуру. Життєвий та творчий шлях Івана Михайловича і є втіленням таких його світоглядних позицій, адже сьогодні ювіляр – глибоко шанована і знана в нашому краї та за його межами людина, видатний учений, талановитий педагог, активний громадський діяч, люблячий чоловік, батько і дідусь.

Важливою місією служіння народу Іван Михайлович вважає збір фольклору. Добрим словом згадує свого наставника – вченого-славіста, фольклориста та літературознавця Петра Васильовича Лінтура, під умілим керівництвом якого зробив перші кроки в науці, справу свого вчителя гідно продовжує і сьогодні. Питанням фольклористики присвятив і свою кандидатську дисертацію «Історичні пісні слов'янських народів про події XIX століття». Завдяки плідній фольклористичній діяльності І. М. Сенька у світ вийшли численні збірки народної мудрості, серед яких: «Як зачую коломийку» (1975), «Біля райських воріт» (1980), «Ходили опришки» (1983), «Чарівна торба» (1988), «Радуйся, земле» (1990), «Анекдот у Карпатах» (1995), «Як то давно було» (2003), «Притчі українського народу» (2008). Цікавими та повчальними для читача є не тільки наведені перлини народної мудрості,

але й ґрунтовні коментарі І.М.Сенька, аналіз жанрових особливостей легенд, переказів, бувальщин, билиць і притч, що, як зазначав І. Хланта, можна використати як довідкове джерело про засади розмежування цих жанрів. Книги отримали позитивні рецензії в Інституті мистецтвознавства, фольклору та етнографії Академії наук України, а також схвальні відгуки читачів і таких відомих фольклористів та етнографів, як Наталія Шумада, Микола Мушинка, Іван Хланта, Володимир Качкан та ін.

Авторитетним науковцем та глибоким знавцем народної творчості Іван Михайлович проявив себе і як автор багатьох фольклорно-етнографічних статей, що були опубліковані на сторінках таких солідних видань: «Дукля», «Народна творчість та етнографія», «Дзвін», «Слов'янське літературознавство і фольклористика», «Українські Карпати: етнос, культура», «Карпатський край», «Зелені Карпати», «Тиса» та ін.

Особливою сферою наукових зацікавлень Івана Михайловича є краєзнавство. У своїх численних працях вчений простежує цікаві аспекти історії краю, розкриває особливості його соціально-економічного та культурного розвитку. Вражає широта спектру краєзнавчих розвідок вченого: від публікацій науково-популярного характеру – до ґрунтовних монографічних видань, в яких на основі ретельного опрацювання авторитетних наукових джерел, архівних, фольклорних та інших матеріалів, мемуаристики розкриває не тільки важливі сторінки історичного минулого краю, але й порушує складні питання та дає об'єктивну оцінку реалій сьогодення. Промовистим показником багатогранності інтересів, широкої ерудованості І.М.Сенька є змістове наповнення зокрема і таких його книг, як «Земля з іменем: Краєзнавчі студії» (1988) та «Ментальність русинів-українців» (1996), до складу яких ввійшли статті: «Ще раз про Лаборця», «Де витоки легенд про Корятовича», «Коли і де народився І. Орлай?», «Августин Волошин – автор і упорядник підручників», «Знав і казки, і життя... (Слово про Петра Лінтура)», «Яка вона, «сіль землі»? (Роздуми про інтелігенцію)», «Голод: факти і легенди», «Шкільні хроніки», «Фольклор як одне з джерел вивчення етнічної ментальності русинів-українців», «Закарпатський фольклор у всеукраїнському контексті», «Етнічна ментальність Олександра Духновича», «Формування етнічної ментальності Василя Гренджі-Донського», «Олександр Маркуш як етнолог» та ін. Інформативність цих публікацій для краян яскраво засвідчують уже їхні назви. Кожна із зазначених праць вирізняється науковою новиз-

ною, ґрунтовним підходом та аргументованістю у висвітленні краєзнавчого матеріалу.

У науковому пошуку, аналізі та тлумаченні фактів Іван Михайлович завжди прагне до об'єктивності, виявляє принциповість, керується гаслом «Правда над усе!» Якщо у радянські часи деякі безпринципні науковці здобували собі дешевий авторитет ціною критики так званих українських буржуазних націоналістів, то в доробку І.Сенька не знайдемо жодної такої праці, а коли час зняв ідеологічні табу, він опублікував цікаві матеріали про Августина Волошина. Не побоявся статтею «У фарватері чужих здобутків», що була опублікована у газеті «Молодь Закарпаття» 1970 року, обстоювати авторські права «буржуазного націоналіста» Василя Гренджі-Донського. 1993 року видав прекрасну книгу, в якій зібрано християнські легенди «Коли Христос по землі ходив», а у 1995 році – «Анекдот у Карпатах», де вміщено немало гумористичних оповідей політичної тематики. Такі матеріали, ризикуючи, фольклорист збирав ще задовго – у радянські часи, а опублікував тоді, коли це стало можливим.

Іван Михайлович пишається тим, що його славетним земляком-односельцем був Августин Волошин. У своїй книзі «Келечин - рідне село Августина Волошина» з великим інтересом простежує факти розвитку келечинської сільської громади з часів заснування села і до сьогодні, з повагою розповідає про земляків-келечинців, про їх духовні та матеріальні потреби, побут і традиції. Історико-етнографічний нарис є надзвичайно оригінальним виданням – своєрідною мозаїкою із документів, спогадів очевидців, переказів, співанок-хронік, бувальщин, легенд тощо. Адже, як зазначає І.Сенько, вивчення історичних документів і його життєвий досвід сформували методологічні засади дослідження: «історія багатоголосна – і нехай це багатоголосся стане історичною правдою про отчу землю». Книга настільки яскраво відображає сторінки історії малої батьківщини ювіляра, що, переконуємось: він, її автор, – істинний патріот-краєзнавець та високо компетентний науковець.

Турбуючись про збереження в пам'яті краян важливих історичних фактів і подій, І.Сенько упорядкував та видав народознавчі матеріали про Закарпаття, які в 20-30-х роках ХХ ст. були опубліковані в редакційному О.Маркушем часописі «Наш рідний край» (2002), зробив коментарі до 3-6 томів «Історії карпатських русинів» (2002–2011) М.Лучкая, упорядкував (у співавторстві) збірник «Пушкина чествуют и за Карпатами» (2002), написав біографічні нариси про таких дослідників культури Закарпаття, як В. Гнатюк, П. Богатирьов, І. Панькевич, Г. Верьовка, О. Рудловчак, М. Плісецький, О. Мишанич.

Дбаючи про виховання молоді на засадах народності, Іван Михайлович розробив програму з народознавства для шкіл Закарпаття (Ужгород, 1991), у 1990-1991 роках у газеті «XXI вік» опублікував цикл статей з етнопедagogіки, підготував методичні посібники «Устное творчество народов мира: Искусство слова. Сказочники и певцы. Фольклорис-

ты» (2001), «Фольклор народов мира: Пословицы, загадки, заговоры, обряды» (2007), «Русский фольклор» (2011, у співавторстві).

Широту наукового діапазону І.Сенька відображають і його численні праці з літературознавства. Іван Михайлович активно досліджує літературний процес на Закарпатті у всеукраїнському контексті (красне письменство О. Духновича, О. Павловича, А. Кралицького, І. Чендея, П. Скуця); цікавиться питанням про закарпатську тематику у творчості Б. Носака-Незабудова, Ш. Петефі, І. Ольбрахта, С. Складаренка, У. Самчука та ін.; вивчає поетику та етнологічні аспекти творів українських і російських письменників – Г. Квітки-Основ'яненка, М. Гоголя, О. Пушкіна, М. Лермонтова, Л. Толстого, М. Горького, С. Єсеніна, М. Булгакова, Б. Пастернака та ін. Наукові розвідки є показником світоглядних позицій автора, спрямовані на утвердження ідеї толерантності міжетнічних взаємин.

Серед яскравих рис стилю дослідницької діяльності Івана Михайловича не тільки об'єктивність і наукова скрупульозність, але й уміння побачити те, що пройшло повз увагу інших дослідників, при цьому він робить цікаві зіставлення, паралелі та припущення, і не голослівно, а апелюючи до авторитетних джерел.

В пошуку наукової істини вчений, як він висловився в одному зі своїх інтерв'ю, полюбить виходити на перехрестя наук: фольклористики й історії, літературознавства й історії, фольклористики та педагогіки, літератури та етнології... Саме такий підхід дозволяє І. Сеньку на високому науковому рівні досліджувати історичний підтекст художніх творів, з'ясувати смислове значення образів. Його праці «Історія у дзеркалі літератури» (2000), «Гоголівська Диканька на історичних перехрестях» (2003), «Гоголівський Миргород на перехрестях історії України» (2006) та ін. високо оцінені не тільки літературознавцями, але й істориками, оскільки є новим, свіжим поглядом у гоголезнавстві, дозволяють з'ясувати сприйняття класиком історичних подій, допомагають сучасникові крізь призму літератури зануритись в історичне минуле.

Своє філософське бачення проблем сьогодні І.М.Сенько виразив за допомогою оригінальних казок і притч, які опубліковано в збірці «І завтра сонце зійде» (2000).

Дбаючи про належне донесення до громадськості художнього слова та наукових здобутків, ювіляр активно займається також редакційною роботою, зокрема у 1991–2009 роках входив до складу редколегій крайових часописів «Карпатський край», «Тиса», «Наш рідний край», «Карпатський світ», входить до складу видавничої ради УжНУ, а з 1999 року виконує обов'язки відповідального редактора «Наукового вісника Ужгородського університету. Серія: філологія», веде рубрику «Книги» в студентській газеті «Погляд».

Творчою науковою діяльністю Іван Михайлович завоював прихильність та визнання серед авторитетних науковців та письменників, зокрема співпрацював із Оленою Рудловчак, та співпрацює

із Миколою Мушинкою, Степаном Мишаничем, Наталією Шумадою.

Плідна багатогранна діяльність дослідника заслуговує на ґрунтовне всебічне вивчення. Потребує доповнень і виданий у 1997 році В. Турянцею, О. Лютою, І. Хлантаю біобібліографічний покажчик праць І. М. Сенька, в якому на той час зафіксовано 311 публікацій вченого.

С у науковому доробку ювіляра також праці, якими він підкреслює важливість у його становленні як науковця та педагога постаті відомого ученого фольклориста-славіста Петра Васильовича Лінтура. На знак щирої вдячності та пошани І. М. Сенько видав біографічний нарис про свого вчителя «Заповнена анкета, або Життєпис Петра Лінтура» (1999), у співавторстві із І. В. Хлантаю склав біобібліографічний покажчик його праць (1999), а до 100-ліття від Дня народження П. Лінтура упорядкував збірник матеріалів «Будівничий культури» (2010), а також підготував до друку збірники «Зачаровані казкою» (1984) і «Три золоті слова» (2008), зміст яких склали записані П. Лінтуром казки Закарпаття.

Наслідуючи свого вчителя, Іван Михайлович також оволодів мистецтвом педагогічної діяльності. Гуманістична спрямованість і талант дослідника дозволяють йому читати лекції так, що допитливі студенти відчувають щире захоплення ерудованістю, компетентністю, життєвою досвідченістю викладача і прагнуть розширити свій кругозір, збагатившись ґрунтовними знаннями та засвоївши уроки народної мудрості. Його лекції вирізняються не тільки інформативністю, але й спонукають до роздумів, до опрацювання першоджерел. Засобами художнього слова викладач формує духовну культуру та впливає на формування світоглядних позицій молоді. Для багатьох студентів залишаються незабутніми заняття з тих навчальних курсів, читання яких забезпечує І. М. Сенько, а саме: «Усна російська народна творчість», «Усна творчість народів світу», «Теорія і практика літературного перекладу», «Основи загальної та ділової риторики», «Історія зарубіжної літератури», «Методика викладання світової літератури в школі» та ін.

Пригадуються враження автора цих рядків від першої зустрічі з І. М. Сеньком під час консультації перед вступом до університету. Іван Михайлович так майстерно і натхненно розповідав про творчість Анни Ахматової, цитуючи при цьому уривки її поезії, що подумалось: якщо тут такий високий рівень викладання, то навчання буде ціка-

вим, а отримані знання дозволять наблизитися до скарбниці світової культури, мистецтва слова; відразу зникли й сумніви щодо доцільності вступу на російське відділення філологічного факультету.

Ми, колишні студенти Івана Михайловича, сьогодні добре усвідомлюємо і пишаємось тим, що нам пощастило навчатись і засвоювати уроки людяності та мудрості дорогого нашого Вчителя. Висловлюємо сердечну вдячність і за те, що прищепив нам інтерес до наукової та викладацької діяльності. Адже Іван Михайлович володіє особливим даром з увагою та повагою поставитись до кожного студента, зацікавити та стимулювати творче зростання особистості.

Незабутні враження у студентів залишаються і про фольклорну практику. У свого вчителя Петра Васильовича Лінтура Іван Михайлович навчився перетворювати звичайні навчальні практики з формування навичок записування і систематизації фольклору у науково-обґрунтовані експедиції, спрямовані на вивчення закономірностей побутування фольклорних жанрів. У колишніх студентів, які їздили з Іваном Михайловичем збирати фольклор до Росії, збереглися дуже теплі спогади про свого викладача, який вмів і роботу добре організувати, і подбати про дозвілля, і по-батьківськи піклувався, аби студенти належно харчувалися та були захищені від різних несприятливих чинників.

І. М. Сенько вирізняється також особливим талантом керівника. Упродовж двадцяти двох років він очолює кафедру російської літератури Ужгородського національного університету. Колегам надзвичайно імпонують виняткова порядність Івана Михайловича, його інтелігентність, висока культура, готовність надати допомогу і добрим словом, і мудрою книгою, і діяльною участю. Своєю життєстверджуючою енергією він утверджує оптимістичне світосприйняття, а невичерпною працездатністю подає гідний приклад для наслідування. Іван Михайлович є завжди генератором гарних ідей, а спілкування з ним надихає до наукової та творчої педагогічної праці.

Сердечне спасибі, дорогий Учителю, за розумне, добре, вічне. Дай Вам Бог міцного здоров'я, наснаги, творчого натхнення і довгих років життя.

Любов Маляр,

доцент кафедри педагогіки УжНУ,

Марта Демчик,

*ст. викладач кафедри
російської літератури УжНУ*